

**Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет**

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ
ТА ПРОГРАМА СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ
ВИХОВНОЇ І КУЛЬТУРНОЇ РОБОТИ
СУМСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
на 2015-2020 роки
(проект)**

СУМИ 2015

ЗМІСТ

Передмова

Концепція виховної роботи Сумського НАУ в напрямку формування національної самосвідомості і патріотизму студентської молоді

Програма організації та стратегічного розвитку виховної і культурної роботи Сумського НАУ на 2015-2020 роки, як складової освітнього процесу

ПЕРЕДМОВА

Підготовка стратегічного плану розвитку виховної і культурної роботи в контексті європейської освіти у Сумському НАУ продиктована актуалізованою необхідністю осмислення та оновлення базових критеріїв, що забезпечують якість освіти сучасного фахівця. Останнє неможливе без аналізу та виявлення проблем в організації та реалізації основних аспектів виховання студентської молоді, зовнішньої та головне внутрішньої реформи, формулювання витребуваної часом мети та завдань розвитку.

Основним напрямом виховання сучасного студентства є втілення загальносуспільних уявлень про ідеал фахівця власної країни в оптимумі психофізичного самоздійснення кожною людиною індивідуальної неповторності задатків власних здібностей. Якими є ці уявлення, наскільки вони обґрунтовані і надійні, якою мірою відображають можливості індивідуальної неповторності особистісного розвитку, - ось коло сучасних фундаментальних питань, відповіді на які є основою втілення виховного ідеалу кожного народу.

Втілення національного виховного ідеалу у виховній нормі суспільства становить собою основне призначення системи освіти в цілому, а місією вищої школи є формування творців цих виховних норм, які відповідають суспільним очікуванням у їх постійному розвитку. Шкала вихованості суспільства кожної країни утворюється континуумом референтних осіб, до яких належать як виховані вищою школою людинознавчі фахівці (юристи, менеджери, економісти, маркетологи, бухгалтера та ін.), так і спеціалісти природничої й технологічної сфери (архітектори, інженери, технологи, агрономи, ветеринари та ін.). Рівновага між суспільним очікуванням втілення виховного ідеалу у власній молоді та можливостями його реалізації у виховних осередках, яким є Сумський НАУ, і є предметом розробки стратегічної програми розвитку виховної і культурної діяльності СНАУ на 2015-2020 роки.

В основу діяльності колективу університету з виховання студентської молоді у 2015-2020 р.р. покладені нормативні документи, що стосуються студентського життя та виховної роботи, а саме: Загальна декларація прав людини, Конституція України, Концепція виховання дітей та молоді в національній системі освіти, Закон України «Про вищу освіту», Концепція Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012-2016 роки, Типове положення про студентський гуртожиток вищого навчального закладу Міністерства освіти і науки України, Концептуальні засади та напрями розвитку вищої освіти в Україні та ін..

Метою ідеологічної і виховної роботи в СНАУ є надання майбутнім фахівцям основоположних цінностей, ідей, переконань, стосовно української державності, формування активної громадянської і особистої позиції молоді у становленні міцної і авторитетної держави, духовно збагаченої, інтелектуально розвиненої і активної особистості, яка виходить сформована, як громадянин, патріот, висококваліфікований фахівець і сім'янин.

Пріоритетними напрямками виховної діяльності в 2015-2020 навчальному році будуть:

- скоординована взаємодія всіх структурних підрозділів університету щодо забезпечення умов для ефективної ідеологічної та ідейно-виховної роботи;
- єдність навчального та виховного процесів;
- розвиток гуманістичного мікроклімату, культури взаємовідносин, здорового способу життя;
- формування творчої атмосфери;
- підвищення ефективності інформаційно-просвітницької роботи;
- виховання молоді з патріотичних, гуманістичних позицій;
- удосконалення індивідуальної, виховно-профілактичної роботи зі студентами;
- організація соціально-психологічної допомоги студентам;
- розвиток студентського самоврядування, допомога студентським організаціям;
- формування університетських традицій.

Основними формами ідеологічної і виховної роботи зі студентами університету є: позаурочні заняття; кураторські години; заняття в спортивних секціях, творчих колективах і студентських клубах; участь у підготовці і проведенні конкурсів, свят, тематичних вечорів, зльотів та інше.

КОНЦЕПЦІЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ СУМСЬКОГО НАУ В НАПРЯМКУ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ І ПАТРІОТИЗМУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

1. Загальні положення

Системні перетворення, які відбуваються в усіх сферах суспільства сучасної України, потребують інноваційної концепції виховання студента як особистості та громадянина – активного суб'єкта державотворчих процесів на засадах гуманізму, демократії, соціальної справедливості та громадянського суспільства.

Розбудова національно-патріотичного суспільства в Україні передбачає істотну трансформацію світоглядних орієнтацій як кожного громадянина, так і самосвідомості народу як суб'єкту історичного процесу.

Для України, яка є поліетнічною державою, національно-патріотичне та суспільне виховання відіграє особливо важливу роль ще й тому, що воно покликане сприяти формуванню соборності держави. Саме на базі демократичних цінностей, що є основою громадянського виховання, можливе об'єднання різних етносів та регіонів України в процесі розбудови демократичної держави та її громадянського суспільства.

Національно-патріотичне та суспільне виховання є вагомою складовою загального громадянського виховання, яке здійснюється державними установами, інститутами освітньої галузі і являє собою систему поглядів, переконань, ідеалів, покликаних сформувати світоглядну свідомість, патріотизм та ціннісні орієнтації молоді.

Актуальність створення системи національно-патріотичного та суспільного виховання визначається потребами суспільства у всебічній активізації інтелектуального потенціалу, національних та загальнолюдських цінностей, необхідністю забезпечення єдності, наступності та послідовності виховного процесу, постійного його корегування до вимог практики соціального розвитку.

2. Суть національно-патріотичного та суспільного виховання та формування особистості

Патріотичність та суспільність є багатоаспектними поняттями. Це фундаментальна духовно-моральна якість, світоглядна і психологічна характеристика особистості, що має культурологічні засади.

Такі характеристики громадянськості свідчать про визначальну роль світогляду особистості, на основі якого формується система її ціннісних

орієнтацій, поглядів, переконань, усвідомлюється місце в суспільстві, визначаються обов'язок і відповідальність перед співвітчизниками. Батьківщиною.

Громадянськість – це реальна можливість втілення в життя сукупності соціальних, політичних і громадянських прав особистості, її інтеграція в культурні й соціальні структури суспільства.

У педагогічному плані громадянськість містить знання, переживання і вчинки. Ці складові перебувають у певних зв'язках і взаємодії з переважанням на певних етапах розвитку індивіда емоційного компонента, формування почуттєвої сфери.

Важливе місце в національно-патріотичному та суспільному вихованні посідає громадянська освіта – навчання, спрямоване на формування знань про права і обов'язки людини. Громадянська освіта тісно пов'язана з формуванням соціально-політичної компетентності особистості в суспільній сфері, яка передбачає насамперед політичну, правову й економічну освіченість, здатність керуватися відповідними знаннями в умовах кардинальної перебудови суспільства.

У процесі національно-патріотичного та суспільного виховання провідне місце належить освітній складовій, яка доповнюється і розширюється вихованням в душі громадянськості. Це поняття об'єднує в собі громадянську, політичну соціалізацію майбутнього громадянина та його здатність долучати до цього процесу моральні цінності.

Формування особистості – неперервний і виключно складний процес, де діє багато факторів, на основі яких розкриваються потреби, інтереси, нахили, здібності, характер, а також здоров'я, працездатність і довговічність. Розвиток особистості здійснюється в процесі її соціалізації, виховання і саморозвитку, що є компонентами цілісного процесу.

Соціалізація – процес двобічний. З одного боку, індивід засвоює соціальний досвід, цінності, норми, установки, властиві суспільству і соціальним групам, до яких він належить. А з другого – в процесі соціалізації він активно входить у систему соціальних зв'язків і стає суб'єктом соціальних процесів.

Соціалізація протікає під впливом великої кількості обставин, які в різній мірі безпосередньо впливають на кожну конкретну людину, динамічно змінюються в умовах НТР самі, змінюються їх питома вага в соціалізації підростаючих поколінь.

Виховання – цілеспрямоване управління процесом розвитку особистості. Воно є частиною процесу соціалізації, що знаходиться під певним соціальним і

педагогічним контролем і відбувається через освіту і організацію життєдіяльності вихованців.

Провідною метою виховання залишається ідеал всебічно розвиненої особистості, що йде з глибини віків. Він орієнтує на широкий підхід, застерігає від зведення виховання до однобокої і пасивної адаптації молоді в конкретних умовах суспільства.

Було б помилково розуміти всебічний розвиток як сукупність окремих інтелектуальних, фізичних, моральних, естетичних, трудових сторін чи якостей особистості. Всебічний розвиток передбачає їх органічну єдність, цілісність етнічного буття, національної свідомості і самосвідомості, запитів і поведінки людини.

Головною метою національного виховання на сучасному етапі є передача молодому поколінню соціального досвіду, багатства духовної культури народу, його ментальності, своєрідності світогляду і на цій основі формування особистісних рис громадянина України, які включають у себе національну свідомість, розвинену духовність, моральну, художньо-естетичну, правову, трудову, фізичну, екологічну культуру, розвиток індивідуальних здібностей і таланту.

Найважливішою громадською рисою є сформованість національної самосвідомості, любові до рідної землі, свого народу, готовності до праці в ім'я України. Формування національної самосвідомості передбачає освоєння молоддю своєї етнічної спільності, національних цінностей (мови, території, культури), відчуття своєї причетності до розбудови національної держави, патріотизм, що сприяє утвердженню власної національної гідності, внутрішньої свободи, гордості за свою землю. Національна ідея має бути не просто атрибутом національної свідомості, чисто духовним феноменом, а поштовхом до практичних справ, як було у кращих синів і дочок нашого народу споконвіку.

3. Основні підходи до національно-патріотичного та суспільного виховання і його принципи.

Досягнення цілей національно-патріотичного та суспільного виховання вимагає додержання наукового підходу до організації цього процесу, тобто врахування об'єктивних закономірностей його перебігу, взаємодії системи чинників (раціональність, об'єктивність, наукова картина світу), що його детермінують.

Науковий підхід до процесу формування особистості громадянина передбачає конкретно-історичний підхід, який допомагає збагнути й

сформулювати специфічні та найбільш актуальні на даному етапі розвитку українського суспільств завдання громадянського виховання.

Ефективність виховання громадянськості, як і багатьох інших особистісних характеристик, значною мірою визначається реалізацією у виховному процесі діяльнісного підходу, відповідно до якого в структурі особистості виникають і закріплюються знання, у які індивід вкладає своє почуття, власну працю, енергію, конкретну дію, проявляючи цілеспрямовану активність.

У національно-патріотичному та суспільному вихованні особливого значення набуває особистісно орієнтований підхід, коли в центрі освітньо-виховного процесу знаходяться інтереси людини, її потреби та можливості, права окремого індивіда, його суверенітет. Лише через таку ієрархію ціннісних підходів як людина (особистість) – народ (культура, історія, освіта) – держава (суспільство) можна реалізувати перспективну й демократичну модель виховання в дусі громадянськості.

Необхідною умовою загального виховання є системний підхід, який передбачає розгляд цілісного багаторівневого, ієрархічного взаємозалежного, детермінованого, відкритого процесу в його постійному розвитку й саморозвитку. В умовах прогресуючої спеціалізації освіти та формування комунікаційних перешкод (бар'єрів) між людьми системний підхід виступає основою організації й впровадження в практику такого всеохоплюючого феномена, як громадянське виховання.

Серед принципів, додержання яких у процесі національно-патріотичного та суспільного виховання особистості є найбільш вагомим, слід назвати такі:

гуманізацію та демократизацію виховного процесу, що передбачає рівноправність, але різнообов'язаність учасників педагогічної взаємодії, їх взаємоповагу, переважаючу діалогічність взаємодії; самоактивності й саморегуляції, який сприяє розвитку суб'єктивних характеристик, формує здатність до критичності й самокритичності, до прийняття самостійних рішень, що поступово виробляє громадянську позицію особистості, почуття відповідальності за її реалізацію в діях та вчинках; системності, згідно з яким процес громадянського виховання зумовлюється гармонійністю розвитку низки взаємопов'язаних новоутворень у структурі особистості;

комплексності й міждисциплінарної інтегрованості, який передбачає встановлення в громадянському вихованні тісної взаємодії та поєднання навчального й виховного процесів, зусиль найрізноманітніших інституцій - сім'ї, громадських спілок, молодіжних самодіяльних об'єднань, релігійних організацій: наступності та безперервності, який полягає в тому, що громадянське виховання проходить ряд етапів, протягом яких поступово

ускладнюються й урізноманітнюються зміст та напрями розвитку утворень, що становлять цілісну систему громадянських якостей особистості;

культуrowідповідності, що передбачає органічну єдність громадянського виховання з історією та культурою народу, його мовою, народними традиціями та звичаями, які забезпечують духовну єдність, наступність і спадкоємність поколінь;

інтеркультурності, який передбачає інтегрованість української національної культури в контекст загальнодержавних, європейських і світових цінностей, у загальнолюдську культуру. Лише така особистість здатна зберігати свою національну ідентичність, бо вона глибоко усвідомлює національну культуру як невід'ємну складову культури світової.

IV. Мета й завдання національного виховання та освіти

Мета національно-патріотичного та суспільного виховання – сформувати свідомого громадянина, патріота, професіонала, тобто людину з притаманними особистісними якостями й рисами характеру, світоглядом і способом мислення, почуттями.

Загалом вона конкретизується через систему завдань:

визнання й забезпечення в реальному житті прав людини як гуманістичної цінності та єдиної норми для всіх людей без будь-яких дискримінацій, на чому будується відкрите, демократичне, громадянське суспільство;

усвідомлення взаємозв'язку між ідеями індивідуальної свободи, прав людини та її громадською відповідальністю;

формування національної свідомості, належності до рідної землі, народу; визнання духовної єдності поколінь та спільності культурної спадщини; виховання почуття патріотизму, відданості в служінні Батьківщині;

утвердження гуманістичної моралі та формування поваги до таких цінностей, як свобода, рівність, справедливість;

формування соціальної активності і професійної компетентності особистості на основі таких соціальних умінь: готовність до участі в процесах державотворення, здатність до спільного життя і співпраці в громадянському суспільстві, готовність узяти на себе відповідальність; здатність розв'язувати конфлікти відповідно до демократичних принципів, здатність до самостійного життєвого вибору на основі гуманістичних цінностей; формування працелюбності особистості, відповідальності за свої дії; формування політичної та правової культури засобами громадянської освіти, яка дає знання про політичні системи і владу на всіх рівнях суспільного життя, про закони та законодавчі системи; виховання поваги до Конституції України, законодавства,

державної мови; розвиток критичного мислення, що забезпечує здатність усвідомлювати та відстоювати особисту позицію в тих чи інших питаннях, уміння знаходити нові ідеї та критично аналізувати проблеми, брати участь у дебатах, уміння переосмислювати дії та аргументи, передбачати можливі наслідки дій та вчинків; уміння визначати форми та способи своєї участі в житті суспільства, спілкуватися з демократичними інститутами, органами влади, захищати і підтримувати закони та права людини, бути обізнаним зі способами соціального захисту;

формування толерантного ставлення до інших культур і традицій; виховання негативного ставлення до будь-яких форм насильства, активне запобігання виявленню деструктивного націоналізму, шовінізму, фашизму.

5. Зміст національно-патріотичного та суспільного виховання

Виховання громадянина має бути спрямованим передусім на розвиток патріотизму - любові до свого народу, до України. Важливою якістю українського патріотизму повинна бути турбота про благо народу, сприяння становленню й утвердженню України як правової, демократичної держави, готовність відстояти незалежність Батьківщини.

З патріотизмом органічно поєднується національна свідомість громадян, яка ґрунтується на національній ідентифікації: вбирає в себе віру в духовні сили своєї нації, її майбутнє; волю до праці на користь народу.

Одним з головних показників громадянської зрілості є збереження української мови, досконале володіння нею.

Важливе місце в змісті загальносуспільного виховання належить формуванню культури міжетнічних відносин.

Виховання має стимулювати також розвиток планетарної свідомості. Вона включає почуття єдності й унікальності життя на Землі, повагу до всіх народів, їхніх справ, інтересів і цінностей; розуміння світу як єдності й різноманітності його процесів; життя суспільств як сукупність соціальних інститутів, які повинні мирно співіснувати та співпрацювати в умовах свободи, на засадах моральних ідеалів, гуманізації міжнародних відносин і визнання головним пріоритетом права людини, націй і народів.

Визначальною характеристикою громадянської зрілості як результату громадянського виховання є розвинена правосвідомість – усвідомлення своїх прав, свобод, обов'язків, ставлення до закону, до державної влади. Правосвідомість охоплює знання, почуття, волю, уяву, думку і сферу духовного досвіду особистості.

Основою правосвідомості особистості є усвідомлення, що головне завдання України як цивілізованої держави – захист соціальних інтересів, прав і

свобод своїх громадян. Свобода і незалежність особистості є умовою безпеки і розквіту України. Тому ніхто не повинен бути поза системою захисту прав людини. Водночас держава має гарантувати кожному реальну можливість працювати і творити за своєю вільною ініціативою. Права людини абсолютні, інтереси держави і суспільства відносні. Правова держава додержує верховенства закону, якому підкоряються всі його органи, а також громадські організації і окремі особи.

Щоб захистити свої права, громадянин зобов'язаний добровільно додержувати чинних законів, знати не лише свої права, а й сприймати їх як свої обов'язки. В цьому діалектика взаємовідносин прав і обов'язків, головна суть виховання правосвідомості.

Правова демократична держава, якою прагне стати Україна, передбачає, що її громадяни не лише добровільно додержуватимуть чинних законів, а й конституційними методами боротимуться за нові, кращі закони.

Важливою складовою змісту національно-патріотичного та суспільного виховання є розвиток політичної культури. Вона включає належну політичну компетентність, знання про типи держав, політичні організації та інституції, принципи, процедури й регламенти суспільної взаємодії, виборчу систему. Політична культура виявляється також у лояльному і водночас критично вимогливому ставленні людей до держави, її установ, організацій влади, у здатності громадян брати участь у прийнятті рішень, які мають впливи на владу.

Громадянська зрілість студентської молоді включає дбайливе ставлення до природи, що є справою як внутрішньодержавною, так і міжнародною. Це ставлення виявляється в особистій причетності й відповідальності за збереження і примноження природних багатств, вироблення вміння співіснувати з природою, в нетерпимості і безкомпромісній боротьбі проти губителів природи, усвідомленні особливостей і основних екологічних проблем навколишнього середовища.

Найважливішою складовою громадянської свідомості є моральність особистості. Вона включає такі гуманістичні риси, як доброта, увага, чуйність, милосердя, толерантність, совість, чесність, повага, правдивість, працелюбність, справедливість, гідність, терпимість до людей, повага і любов до своїх батьків, роду. Названі якості визначають культуру поведінки особистості.

Норми моралі полегшують сприймання норм правових, які в свою чергу сприяють глибшому усвідомленню моральних істин. Моральна свідомість дає змогу побачити й усвідомити ту межу моральної поведінки, за якою

починаються аморальні й протиправні вчинки. Високоморальна свідомість стимулює соціально ціннісну поведінку, застерігає від правопорушень.

Значне місце в змісті громадянського виховання займає формування культури поведінки особистості, що виявляється в сукупності сформованих соціально значущих якостей особистості, що ґрунтуються на нормах моралі, закону, вчинків людини. Культура поведінки виражає, з одного боку, моральні вимоги суспільства, закріплені в нормах, принципах, ідеалах закону, а з іншого - засвоєння положень, що спрямовують, регулюють і контролюють вчинки та дії людини.

6. Напрямки, форми та методи культурно-виховної роботи

З урахуванням основної мети, завдань і принципів у культурно-виховній роботі можна виділити такі напрямки.

Моральне виховання - розвиток високих моральних якостей і переконань, що проявляються в моральних нормах поведінки в усіх сферах життєдіяльності та забезпечують активну позицію молодого людини.

Моральне виховання здійснюється через усі лекційні курси, у тому числі етичного та загально гуманітарного циклу та через діяльність усіх служб, підрозділів, роботу кураторів-викладачів, а також через участь кожного співробітника та студента у вузівських колективах з високою атмосферою вимогливості, принциповості, чесності, відповідальності та взаємодопомоги. Окрім того, моральне виховання пронизує всю систему позааудиторної роботи: проведення "днів відкритих дверей"; урочиста посвята в студенти першокурсників; святкування знаменних дат університету, їх факультетів, кафедр; залучення студентів до професійної роботи з майбутніми абітурієнтами; "кураторські години"; проведення бесід, лекцій на цю тему : організація вечорів, концертів; діяльності органів студентського самоврядування; залучення студентів до участі в акціях гуманістичного характеру; висвітлення моральних питань у газетах.

Національно-громадянське виховання передбачає розвиток історичної пам'яті, виховання патріотичних почуттів, усвідомленої любові до Батьківщини, громадського почуття обов'язку та відповідальності за долю Вітчизни й готовність працювати на її благо, захищати її, зміцнювати міжнародний авторитет. Національно-громадянське виховання здійснюється в навчальний і позанавчальний час: через лекційні курси, і перш за все, з історії України, історію вітчизняної культури; через оволодіння культурою мови, знайомство з національними традиціями українського народу, а також через роботу клубів, гуртків; через організацію поїздок пам'ятними місцями, зустрічі з ветеранами праці і бойових дій, з ветеранами збройних сил України; через

залучення студентів до роботи громадських молодіжних організацій, студентських спілок, профспілок тощо.

Політичне виховання спрямоване на формування у студентської молоді політичної культури, що включає розвиток уявлення про механізми політичного процесу, способи досягнення політичної мети, знайомство з політичною діяльністю держави, з її політичним досвідом і досвідом інших країн.

Політичне виховання здійснюється у процесі занять соціально-гуманітарного циклу, а також через всю систему позааудиторної роботи: роботу наукових гуртків, політичних клубів, конференцій, на яких обговорюються актуальні питання сучасності; через лекції, бесіди, зустрічі з політиками. Однак, університет не переслідує мету формування у студентів певної політичної орієнтації, мова йдеться лише про політичну культуру.

Правове виховання спрямоване на виховання правової культури студентської молоді та повагу прав і свобод людини та громадянина, розширення знань та вмінь застосування на практиці законів держави; воно здійснюється через лекційні курси й, перш за все, гуманітарні дисципліни, а також через позанавчальну діяльність: роботу гуртків, семінарів, СНТ. проведення правових конкурсів, турнірів, олімпіад, конференцій тощо.

Трудове виховання передбачає формування творчо активної, працелюбної особистості, яка володіє професійною майстерністю, розвиненими діловими якостями, відчуттям відповідальності, шанобливим ставленням до власності, готовності до життєдіяльності в умовах ринкових відносин та конкуренції.

Трудове виховання пов'язане з навчальною діяльністю, з участю в роботі наукових гуртків, конференцій, клубів, з вивченням додаткових навчальних курсів, з участю в професійних конкурсах, у роботі бізнес-клубів, олімпіадах, у вечорах запитань і відповідей, зустрічах з провідними фахівцями, України та зарубіжжя тощо.

Екологічне виховання спрямоване на формування екологічної культури особистості, що регулює взаємовідносини людини та природи й орієнтує людину на збереження та відновлення природи як середовища проживання всього живого.

Здійснюється екологічне виховання через лекційні курси екологічної спрямованості та через виділення екологічного компонента у більшості навчальних дисциплін, а також через роботу СНТ, гуртків, екскурсій на підприємства, турпоїздки, походи, природозберігаючих акцій та заходів.

Фізичне виховання – ствердження здорового способу життя як невід'ємного елемента загальної культури особистості, протидія факторам, що

негативно впливають на здоров'я членів всього колективу, вироблення вмінь самостійного використання методів і форм фізичної культури в трудовій діяльності та у відпочинку. Фізичне виховання реалізується в процесі всього навчання: на заняттях з фізкультури, у роботі спеціальних медичних груп і груп лікувальної фізкультури, у роботі спортивних секцій, клубів, у проведенні спортивних змагань, турнірів, зустрічей, туристичних походів тощо.

Естетико-художнє виховання передбачає розвиток естетичних почуттів, смаків, поглядів, формування естетичного ставлення до дійсності, творчої активності студентської молоді. Воно здійснюється через лекційні курси, що містять естетичні витоки, а також у процесі роботи гуртків і студій, участі студентів у художній самодіяльності, відвідування театрів, виставок, музеїв, проведення зустрічей у літературно-музичних, театральних вітальнях, зустрічі з діячами літератури та мистецтва, а також естетичне оформлення приміщень, чистоту, порядок в приміщеннях університету та гуртожитках.

Серед методів і форм громадянського виховання пріоритетна роль належить активним методам, що ґрунтуються на демократичному стилі взаємодії, спрямовані на самостійний пошук істини і сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості.

Застосування наведених форм і методів громадянського виховання, що покликане формувати в особистості когнітивні, нормативні та поведінкові норми, що передбачають вироблення вмінь міркувати, аналізувати, ставити питання, шукати власні відповіді, критично розглядати проблему, робити власні висновки, брати участь у громадському житті, набувати вмінь та навичок адаптації до нових суспільних відносин адекватної орієнтації, захищати свої інтереси, поважати інтереси і права інших, само реалізуватися тощо.

ПРОГРАМА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ВИХОВНОЇ І КУЛЬТУРНОЇ РОБОТИ СУМСЬКОГО НАУ НА 2015-2020 РОКИ, ЯК СКЛАДОВОЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

1. Мета, завдання та загальні положення виховної і культурної роботи

Виховання – цілісна система в дії через зміст, принципи, ідеї, форми і методи, засоби впливу на особистість. В умовах перебування суспільства і вищої школи зростає значимість виховання гармонійно розвинутої, суспільно активної особистості фахівця. Аграрному виробництву потрібен фахівець з високими професійними і моральними якостями, який зможе стверджувати гуманістичні принципи добра і справедливості, щоб стимулювати інтереси і потреби пізнавальної активності студентів.

1.1. Головна мета виховної і культурної роботи у Сумському НАУ – набуття студентством соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування рис громадянина української держави, розвинутої духовності, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури, розкриття творчого потенціалу особистості.

1.2. Соціально значущі ідеали виховання студентів представлені в гуманітарних цінностях, які служать підставою для визначення завдань виховання:

- формування гуманістичних, громадянських ідеалів і цінностей;
- виховання відповідального і творчого ставлення до навчального процесу та професійної орієнтації, інтересу до майбутньої професії;
- виховання патріотизму, поваги до Батьківщини, національних традицій і культури інших народів;
- розвиток духовно-моральної та естетичної культури;
- створення умов для морального, громадянського, професійного самовизначення, саморозвитку та самоствердження в різних видах діяльності.

1.3. Виховна робота в Сумському НАУ має базуватись на системно-діяльнісному, особистісно-орієнтованому та компетентнісному підходах. Вона ґрунтується на власній концепції виховної роботи, положення якої невід’ємно пов’язані з тенденціями розвитку освіти, відображених у державних законодавчих актах та нормативних документах.

1.4. Комплекс виховних заходів у ВНЗ проводиться за загальним планом, на якому ґрунтуються плани з виховної роботи факультетів, кафедр, кураторів академічних груп та курсів, органів студентського самоврядування.

2. Напрями виховної роботи та суб'єкти здійснення виховного процесу

2.1. Система виховання студентів має розгалужену структуру і охоплює такі основні напрями:

- національно-патріотичне виховання;
- морально-правове виховання;
- художньо-естетична виховання;
- трудове та екологічне виховання;
- фізичне виховання та утвердження здорового способу життя.

2.2. Суб'єктами здійснення виховного процесу в СНАУ є:

- відділ виховної і культурної роботи;
- студентське самоврядування та профспілковий комітет студентів і аспірантів;
- ради та комісії впливу в корекції виховання студентів на факультетах, заступники деканів факультетів з питань виховної і культурної роботи;
- інститут кураторства;
- гуманітарні кафедри університету та кафедра фізичного виховання;
- соціально-психологічна служба;
- наукова бібліотека Сумського НАУ;
- інформаційно-профорієнтаційний медіацентр.

3. Основні напрями стратегічного розвитку виховної і культурної роботи

3.1. Збільшення ролі виховної роботи, як складової загального освітнього процесу Сумського НАУ, у розвитку та формуванні активної громадянської і особистої позиції студентської молоді у становленні міцної і авторитетної держави, духовно збагаченої, інтелектуально розвиненої і активної особистості, яка виходить сформована як громадянин, патріот, висококваліфікований фахівець і сім'янин, та наданні майбутнім фахівцям основоположних цінностей, ідей, переконань, стосовно української державності шляхом розширення переліку та змісту культурно-виховних заходів, організованих зусиллями університету.

3.2. Удосконалення системи управління виховною і культурною роботою у т.ч. спрямоване на вирішення завдань Програми. Оптимізація системи взаємодії відділу виховної і культурної роботи, факультетів, студентського самоврядування та інших структурних підрозділів.

3.3. Розширення тематики заходів культурно-виховної роботи та збереження традицій. Проведення загально університетських заходів, в яких в

різних формах беруть участь всі студенти, що є об'єднуючим фактором в системі виховної роботи університету. До числа таких заходів відносяться:

проведення урочистих зборів, присвячених знаменним та календарним датам (День знань, День працівників освіти України, День працівників сільського господарства, День партизанської слави, День студента та інші);

організація та проведення масових заходів (мітингів, зборів, зльотів, фестивалів та ін.);

проведення бесід, лекцій, дебатів, диспутів, конференцій з проблем духовно-морального, громадянського та патріотичного виховання молоді, з актуальних проблем літератури, мистецтва, науки, політики, з проблем захисту прав і свобод особистості, попередження та подолання негативних явищ серед молоді (наркоманія, алкоголізм, правопорушення);

проведення днів здоров'я, спортивних свят, змагань;

екскурсій та походів по рідному краю, по місцях бойової слави;

організація роботи молодіжних клубів, творчих об'єднань;

організація «Днів факультетів», «Днів кафедр», тижні студентської науки, виставок кращих студентських робіт.

3.4.Здійснювати виховну роботу кафедрами соціально-гуманітарних дисциплін, що проводять виховання студентів через:

посилення культурологічних, гуманітарних, соціальних функцій змісту освіти;

організацію науково-дослідної, пошукової роботи студентів на матеріалі подій і традицій розвитку держави і українського козацтва (участь у конкурсах, конференціях);

залучення студентів до пропаганди демократичних і патріотичних цінностей серед учнів середньої школи, серед населення.

Розширити запровадження на кафедрах використання сучасних технологій навчання, (ділові ігри, дискусії, дебати, проблемні ситуації, діалог), що підсилює пізнавальну мотивацію студентів, створює передумови для прояву активності, самостійності, творчості.

3.5.Продовжити кафедрами спеціальних дисциплін широко використовувати свої можливості у вихованні студентів як майбутніх фахівців, що проявляється в реалізації таких аспектів діяльності:

вивчення і визначення наукових схильностей, професійних інтересів студентів та їх залучення в наукові гуртки, об'єднання за профілем спеціальних дисциплін;

участь студентів у Тижні студентської науки, проведення конкурсів і конференцій з НДРС;

залучення студентів до виконання госпдоговірних робіт;

використання рейтингової системи оцінки навчально-пізнавальної діяльності студентів, створення умов для розвитку їх інтересів та здібностей;

організація оглядових лекцій про перспективи розвитку науки і практики відповідно до одержуваної професією і т.д.

3.6.В виховної роботи в гуртожитку головну увагу приділити роботі організації студентського самоврядування. Сприяти посиленню впливу студрад гуртожитків, що виконують свої функції у співпраці з ректоратом, деканатами, кураторами. Програма виховної роботи в гуртожитку включає культурологічне просвітництво, організацію праці з самообслуговування, соціальний захист і охорону здоров'я студентів. У студентських гуртожитках предметом особливої уваги активу і викладачів приділити питанням профілактичної роботи з першокурсниками в плані адаптації їх до умов навчання і життя в університеті, питанням профілактики правопорушень, наркоманії та ВІЛ-інфекції. Ці проблеми ввести в програми заходів та обговорення в гуртожитках і в студентських групах.

3.7.Робота куратора зі студентами повинна орієнтуватися, перш за все, на створення колективу, для якого характерні взаєморозуміння, вимогливість і повага до особистості, стимулювання особистісного розвитку кожного члена групи.

3.8.Розвиток системи регіональної та зовнішньої мобільності серед студентів та викладацького складу в межах здійснення культурно-виховної, просвітницької, освітньої, наукової та інших видів діяльності університету.

3.9.Продовження запровадження сучасних комунікативних методик, спрямованих на формування морально і духовно вихованої та соціально активної особистості.

3.10.Розробити методичні рекомендації та інструктивний матеріал, що передбачає вдосконалення виховної роботи в університеті із урахуванням позицій провідних експертів-практиків у сфері виховання Сумської області та України в цілому.

3.11.Розвиток навчально-методичної роботи колективів художньої самодіяльності університету шляхом запровадження інноваційно-мотиваційних методик навчання та технологій з використанням засобів мультімедіа, он-лайн трансляцій, застосування дистанційної форми освітньої підготовки на вдосконаленій платформі MOODLE та інше.

3.12.Розширити міжнародну співпрацю із навчальними закладами, науковими фондами та організаціями зарубіжних країн з метою вивчення світового досвіду, інтеграції у європейське співтовариство.

3.13.Підготувати посібники із охопленням теоретичних та практичних питань виховної роботи.

3.14. Розробити концептуальні засади та змінити процедуру моніторингу та оцінювання якості виховної роботи на різних етапах її проведення.

3.15. При організації виховної роботи велику увагу приділити стимулюванню діяльності студентів, оцінці її результатів, що виражається в заохоченнях та нагородах.

3.16. У матеріально-фінансовій сфері передбачити виконання наступних напрямів:

удосконалення матеріально-технічної складової відділу виховної і культурної роботи, що відповідає сучасним вимогам до освітнього та виховного процесів;

формування нової платформи перебування студента в університетському кампусі в основі якої комфортне проживання з усіма необхідними умовами та зручностями, організація здорового харчування та способу життя;

облаштування залу молодіжно-розважального центру та спеціальних приміщень необхідним обладнанням для належного проведення урочистих заходів та заходів дозвілля студентської молоді університету, дієвої роботи колективів і гуртків художньої самодіяльності на основі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Виховна діяльність у Сумському НАУ координується Відділом виховної і культурної роботи, який складає план дій; включається до планів роботи структурних підрозділів; конкретизується у діяльності наставників (кураторів) академічних груп; розглядається на засіданнях педагогічних рад, учених рад.

Особлива роль у виховній діяльності покладається на органи студентського самоврядування, серед основних завдань яких є підвищення ефективності навчально-виховного процесу, забезпечення виховання духовності та культури студентів.

Сумський НАУ співпрацює з органами державної влади, місцевим самоврядуванням, громадськими організаціями.

4. Шляхи реалізації Програми та джерело фінансування

Механізм виконання Програми передбачає координацію зусиль Міністерства освіти і науки України, органів влади та місцевого самоврядування, професорсько-викладацького і студентського складу Сумського НАУ, бізнес структур, представників громадських організацій, засобів масової інформації.

Для ефективної реалізації Програми необхідне виконання наступних заходів:

Заходи менеджменту якості виховної роботи

4.1.Розробка Програми діяльності відділу виховної і культурної роботи, як складової освітнього процесу Сумського НАУ, що передбачає оптимальне поєднання навчання та дозвілля студентської молоді із урахуванням позицій провідних експертів-практиків у сфері навчально-виховної роботи Сумської області та України.

Строк виконання: серпень 2015 р. із щорічним корегуванням та доповненням.

Виконавці: начальник ВВіКР, голови студентського самоврядування та профспілкового комітету студентів і аспірантів, завідувачі гуманітарних кафедр та завідувач кафедри фізичного виховання, психолог соціально-психологічної служби, директор наукової бібліотеки Сумського НАУ, директор інформаційно-профорієнтаційного медіацентру.

4.2.Розробити Програму діяльності факультетів і кафедр з питань виховної і культурної роботи.

Строк виконання: серпень 2015 р. із щорічним корегуванням та доповненням.

Відповідальні: заступники деканів факультетів з питань виховної і культурної роботи, завідувачі кафедр спеціальних та соціально-гуманітарних дисциплін.

4.3.Підготувати документарні пакети забезпечення роботи художніх колективів та спортивних секцій (анотація, перспективний та поточний плани роботи, робоча навчальна програма, репертуарний лист (для гуртків відділу ВВіКР, інформативний список складу колективу (гуртка, секції)).

Строк виконання: вересень 2015 року із щорічним корегуванням та доповненням.

Відповідальні: керівники гуртків ВВіКР, керівники спортивних секцій

4.4.Удосконалення комплексу методичного забезпечення виховного процесу.

Строк виконання: 2015-2016 рр.. із щорічним корегуванням та доповненням.

Відповідальні: начальник ВВіКР, заступники деканів факультетів з питань виховної і культурної роботи, вихователі гуртожитків, голова студентського самоврядування.

4.5.Розробка положень про проведення в університеті заходів з різних напрямів виховної роботи.

Строк виконання: 2015-2020 н.р. із виконанням за окремим планом.

Відповідальні: керівники гуртків ВВіКР, заступники деканів факультетів з питань виховної і культурної роботи, завідувач кафедри фізичного виховання, вихователі гуртожитків.

4.6.Робота над удосконаленням комплексу документації, що фіксує виховну роботу в гуртожитках.

Строк виконання: 2015-2020 р.р. із щорічним корегуванням та доповненням.

Відповідальні: вихователі гуртожитків

4.7.Продовження розвитку системи регіональної та зовнішньої мобільності серед студентів та викладацького складу в межах здійснення культурно-виховної, просвітницької та інших видів діяльності університету в школах та інших навчальних закладах сільських територій та міст України.

Строк виконання: 2015-2020 н.р. із виконанням за окремим планом.

Відповідальні: заступники деканів факультетів з питань виховної і культурної роботи, голови студентського самоврядування та профспілкового комітету студентів і аспірантів.

Основні заходи навчально-виховного напрямлення

4.8.Організувати роботу школи студентського активу з питань виховної роботи.

Строк виконання: 2015-2016 н.р. із щорічним доопрацюванням та вдосконаленням.

Відповідальні: голови студентського самоврядування та профспілкового комітету студентів і аспірантів, заступники деканів факультетів з питань виховної і культурної роботи

4.9.Організувати роботу школи інституту кураторства з питань виховної роботи.

Строк виконання: 2015-2016 н.р. із щорічним доопрацюванням та вдосконаленням.

Відповідальні: декани факультетів, заступники деканів факультетів з питань виховної і культурної роботи.

4.10.Запровадження занять з фізичної культури у вигляді секційних занять відповідно до досвіду повідних ВНЗ України.

Строк виконання: 2016-2020 н.р.

Відповідальні: декани факультетів, завідувач кафедри фізичного виховання

Напрями розвитку інформаційного забезпечення

4.11. Підготовка публікацій з різних напрямів виховної роботи в газеті «Вісник СНАУ».

Строк виконання: 2015-2020 н.р.

Відповідальні: начальник відділу виховної і культурної роботи, заступники деканів факультетів з питань виховної і культурної роботи, директор наукової бібліотеки Сумського НАУ, психолог, інформаційно-профорієнтаційний медіацентр.

4.12. Поповнення інформацією сторінки відділу виховної і культурної роботи на сайті університету.

Строк виконання: 2015-2020 н.р.

Відповідальні: начальник відділу виховної і культурної роботи, заступники деканів факультетів з питань виховної і культурної роботи, керівники колективів художньої самодіяльності, директор наукової бібліотеки Сумського НАУ, психолог, інформаційно-профорієнтаційний медіацентр.

4.13. Підготувати посібники із охопленням теоретичних та практичних питань культурно-виховної роботи.

Строк виконання: 2015-2020 н.р. із виконанням за окремим планом.

Відповідальні: відділ виховної і культурної роботи, заступники деканів факультетів з питань виховної і культурної роботи.

4.14. Використання соціальних мереж та відкриття сторінки ВВіКР з метою інформування студентської молоді щодо проведення виховної роботи в СНАУ.

Строк виконання: 2015-2016 н.р. із щорічним корегуванням та доповненням.

Відповідальні: ВВіКР, інформаційно-профорієнтаційний медіацентр

4.15. Створення університетського студентського радіо.

Строк виконання: 2015-2020 н.р. із виконанням за окремим планом.

Відповідальні: відділ виховної і культурної роботи, інформаційно-профорієнтаційний медіацентр.

Міжнародні програми

4.16. Участь колективів художньої самодіяльності університету у міжнародних програмах, фестивалях, конкурсах, семінарах, конференціях та інше.

Строк виконання: щорічно.

Відповідальні: керівники колективів відділу виховної і культурної роботи.

4.17. Підготувати та подати проектні матеріали щодо отримання міжнародних грантів для участі талановитої студентської молоді у міжнародних програмах, фестивалях, конкурсах та інше з метою вивчення та обміну досвідом вокальних і хореографічних шкіл університету, інтеграції у європейське співтовариство, вивчення та вдосконалення володінням іноземних мов студентами та викладачами, що приймають участь у виховній і культурно-масовій роботі університету.

Строк виконання: щорічно.

Відповідальні: декани факультетів, керівники колективів відділу виховної і культурної роботи, інформаційно-профорієнтаційний медіацентр.

Заходи соціально-інформаційного напрямлення

4.18. Розробити концептуальні засади та змінити процедуру моніторингу та оцінювання якості виховної роботи на різних етапах її проведення.

Строк виконання: 2015-2016 н.р. із виконанням за окремим планом та щорічним доопрацюванням.

Відповідальні: відділ виховної і культурної роботи, заступники деканів факультетів з питань виховної і культурної роботи.

4.19. Проводити стимулювання діяльності студентів за результатами участі в культурно-масовій, спортивній та виховній роботі, оцінці її результатів, що виражається в заохоченнях та нагородах.

Строк виконання: щорічно

Відповідальні: начальник ВВіКР, керівники колективів художньої самодіяльності, завідувач кафедри фізичного виховання.

Розвиток матеріальної бази:

4.20. Створення класу класичної хореографії та індивідуальних занять в залі гуртожитку №4.

Строк виконання: 2015-2018 р.

Відповідальні: керівники хореографічних колективів, відповідні служби.

4.21.Здійснення ремонту кімнати керівників гуртків ВВіКР в гуртожитку №3 та переобладнання її в репетиційний зал студентського академічного хору «Юність».

Строк виконання: 2015-2017 р.

Відповідальні: комендант гуртожитку №3, керівник студентського академічного хору «Юність».

4.22.Проведення ремонту та створення залу роботи студентського молодіжного театру на базі музичної кімнати МРЦ.

Строк виконання: 2015-2016 р.

Відповідальні: комендант корпусу факультету агротехнологій та природокористування, керівник відповідного гуртка, відповідні служби.

4.23.Здійснення ремонту зали МРЦ, облаштування її сучасною аудіо-відео-технікою.

Строк виконання: 2015-2020 р.р. за окремим графіком проведення.

Відповідальні: комендант корпусу факультету агротехнологій та природокористування, керівники ВВіКР, відповідні служби.

4.24.Здійснення ремонту кімнати для зберігання костюмів, облаштування її сучасним обладнанням.

Строк виконання: 2015-2020 р.р. за окремим графіком проведення.

Відповідальні: комендант корпусу факультету агротехнологій та природокористування, керівники ВВіКР.

4.25.Поповнення костюмерної бази.

Строк виконання: щорічно.

Відповідальні: керівники гуртків ВВіКР.

4.26.Придбання сучасного мобільного обладнання для забезпечення виїзних заходів профорієнтаційного, презентаційного та іншого характерів (переносні колонки, мікшер, мікрофони, комутація та інше).

Строк виконання: 2015-2020 р.р. за окремим графіком проведення.

Відповідальні: Відповідальний за звукове та технічне оснащення ВВіКР.

4.27.Профілактичні ремонти та оновлення музичного обладнання залу МРЦ СНАУ (основні порталні колонки, комутація, мікрофони та інше) у зв'язку з інтенсивним використанням під час проведення заходів різного напрямлення. Придбання та монтаж світлового обладнання сцени МРЦ та

необхідної комп'ютерної техніки для належного та сучасного забезпечення проведення заходів.

Строк виконання: щорічно за окремим графіком.

Відповідальні: відповідальний за звукове та технічне оснащення ВВіКР.

4.28. Створення студентського інструментального ансамблю живої музики та придбання необхідних музичних інструментів (барабани, гітари, клавіші, бек лайн та інші).

Строк виконання: 2015-2020 р.р. за окремим графіком проведення.

Відповідальні: відповідальний за звукове та технічне оснащення ВВіКР.

Джерело фінансування зазначених заходів є спеціальний фонд університету, кошти цільових інвестицій на рахунку за дорученням та благодійні цільові внески Фонду випускників СНАУ щодо розвитку виховної і культурної роботи.

5. Очікувані результати виконання Програми

Впровадження Програми сприятиме розробленню та прийняттю нормативно-правових документів і дієвих програм виховної роботи зі студентською молоддю у розвитку та формуванні активної громадянської і особистої позиції студентської молоді у становленні міцної і авторитетної держави.